

ปรัชญาจีน

ปรัชญาจีนเกิดขึ้นมานานหลายพันปีและมีมากมาย ทั้งนี้ก็เพราะประเทศจีนเป็นประเทศใหญ่ที่สุดในเอเชีย และมีประชากรมากที่สุดในโลกดังกล่าวแล้ว จึงเป็นธรรมดาที่จะต้องมึ้นักคิดนักค้นคว้าในเรื่องต่างๆ อยู่มาก ประเทศจีนจึงได้ชื่อว่าเป็นแหล่งอารยธรรมสำคัญแห่งหนึ่งของโลก เพราะมีความเจริญก้าวหน้าและมีวิทยาการต่างๆ มากมาย เมื่อกล่าวถึงปรัชญาแล้ว ปรัชญาจีนถึงแม้จะมีมากอย่างที่เราเรียกว่า ปรัชญาร้อยสำนัก แต่เมื่อกล่าวถึงสำนักใหญ่ๆ ที่มีผลงานตกทอดมาถึงปัจจุบันก็มี ๔ สำนัก คือ ๑. สำนักปรัชญาเต๋า ๒. สำนักปรัชญาขงจื้อ ๓. สำนักปรัชญา ม่อจื๊อ และ ๔. สำนักปรัชญานิตินิยม ซึ่งมีเนื้อหาสาระของแต่ละสำนักโดยสังเขปดังนี้

๑. สำนักปรัชญาเต๋า สำนักนี้มีเหล่าจื้อหรือเล่าจื้อเป็นหัวหน้า และนักปรัชญาอื่นๆ ที่สำคัญของสำนักนี้ก็มี จวงจื้อหรือจางจื้อ ปรัชญาในสำนักนี้มีเต๋าเป็นจุดหมายสูงสุด เต๋าเป็นนามธรรม แต่ก็ เป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง คอยหล่อเลี้ยงสรรพสิ่ง และเป็นจุดหมายสูงสุดของสรรพสิ่ง เพราะฉะนั้นทุกสิ่งเกิดขึ้นได้เพราะเต๋า ดำรง

อยู่ได้เราะเต้าและกลับคืนสู่เต้าอีก สำนักนี้เชื่อว่าคนเคยมี
ความสุขสบายในบุรพกาลมาแล้วแต่เพราะความที่ขาดปัญญาจึง
เห็นผิดเป็นชอบ ตอบสนองกิเลสตัณหาโดยหันหลังให้กับ
ธรรมชาติดั้งเดิม แล้วมุ่งสร้างวัฒนธรรมและอารยธรรมขึ้นมา ผล
ก็คือแต่ละคนมีความทุกข์ สังคมวุ่นวาย มีปัญหามาน้อยใหญ่ให้แก้
อย่างมิรู้จบสิ้น สำนักนี้มีความเห็นต่อไปว่า วิธีที่จะแก้ความยุ่งยาก
นั้นได้ก็โดยการหยุดสร้างวัฒนธรรมและอารยธรรมเสีย แล้วกลับ
เข้าหาธรรมชาติดั้งเดิมของตนอีก นักปรัชญาสำคัญอีกคนหนึ่งคือ
หยางจื่อ ถึงแม้จะมีปรัชญาไม่เหมือนใครโดยเฉพาะ แต่ก็มี
บางอย่างได้รับอิทธิพลจากปรัชญาเต้า เช่นเรื่องชะตากรรม เป็น
ต้น เพราะฉะนั้นจึงอาจสังเคราะห์หยางจื่ออยู่ในสำนักปรัชญาเต้า
ก็ได้โดยปริยาย

๒. สำนักปรัชญาขงจื่อ มีขงจื่อเป็นหัวหน้า นักปรัชญาที่สำคัญ
ของสำนักนี้นอกจากขงจื่อก็มี เม่งจื่อ และซุนจื่อ ปรัชญาสำนักนี้
มุ่งสอนให้คนกลับสู่อดีตเช่นกัน จะต่างกันก็คือแทนที่จะเน้น
ธรรมชาติกลับเน้นจารีตประเพณี ดนตรีและคุณธรรมที่ดั่งงามใน
อดีต สำนักนี้เชื่อว่าคนในสมัยอดีตเคยสุขสบาย สังคมมีระเบียบ
เราะทุกคนปฏิบัติตามจารีตประเพณีและคุณธรรมมาแล้ว

เพราะฉะนั้นสันกขจื้อจึงรณรงค์ให้ฟื้นฟูจารีตประเพณี คนตรี และคุณธรรมที่เคยดงามมาแล้วในอดีตมาให้ผู้คนปฏิบัติกันอีก วิธีนี้เท่านั้นที่จะทำให้คนมีความสุข สังคมมีระเบียบวินัย

๓. สำนักปรัชญาม่อจื้อ มีม่อจื้อเป็นหัวหน้า ปรัชญาสำนักนี้แตกต่างกับปรัชญาทั้งสำนักเต๋าและสำนักขงจื้อ เพราะทั้ง ๒ สำนักเน้นเรื่องอดีตดังที่กล่าวมาแล้ว ส่วนสำนักม่อจื้อเน้นปัจจุบันเท่านั้น ม่อจื้อเชื่อว่าอดีตเป็นความผันผ่านไปแล้วก็ไม่อาจหวนกลับมาอีก เวลาผ่านไปทุกอย่างก็ผ่านไปเช่นกัน สิ่งที่เหมาะสมกับสมัยหนึ่ง เพราะฉะนั้น คนมีปัญญาควรสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ขึ้นมาให้สอดคล้องตรงกับความจริงในปัจจุบัน อย่างเช่น ทุกคนต้องการความสุข เกลียดความทุกข์ด้วยกัน ต้องการมีเกียรติมีศักดิ์ศรีเหมือนกัน เพราะฉะนั้นคนเราจึงควรเห็นอกเห็นใจกัน แม่ความรักความเมตตาให้กัน ช่วยเหลือกัน ไม่แบ่งแยกชนชั้นให้ต่างกัน

๔. สำนักปรัชญานิตินิยม โดยมีฮั่นเฟยจื้อเป็นตัวแทน ปรัชญาสำนักนี้ชี้ให้เห็นว่าอำนาจและกฎหมายมีความจำเป็น และสำคัญที่สุดในการนำความสงบสุขมาสู่บุคคลและสังคม ทั้งนี้ก็เพราะฮั่นเฟยจื้อได้รับอิทธิพลจากปรัชญาของซุนจื้อซึ่งเป็นอาจารย์ของตน

ว่า ธรรมชาติแท้หรือจิตสันดานของคนมีแต่ความเลวร้าย จึงจำเป็นต้องใช้อำนาจและกฎหมายมาเป็นเครื่องควบคุม อันเพยจื่อเชื่อว่า วิธีการใช้อำนาจและกฎหมายมาใช้ในการสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องการได้อิฏฐารมณ คือ อารมณ์ที่น่าปรารถนา มีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และไม่ต้องการ อนิฏฐารมณ คืออารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา ไม่น่าพอใจ มีเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ ด้วยกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นการใช้อำนาจ และกฎหมายจึงทำให้คนอยากทำดี เพื่อจะได้รับรางวัลตอบแทน และไม่กล้าทำความชั่ว เพราะกลัวถูกลงโทษทัณฑ์ หากเป็นได้ ดังกล่าวก็เท่ากับทำให้สังคมสงบสุขโดยอัตโนมัติ

สำนักปรัชญาจีนถึงแม้จะมีมาก แต่เมื่อกล่าวถึงสำนักที่สำคัญก็มี เพียง ๔ สำนักดังกล่าวแล้ว หรือเมื่อกล่าวถึงนักปรัชญาที่สำคัญก็มี ๘ คน จากสำนักทั้ง ๔ นั้นก็มี เหลาจื่อ ขงจื่อ ม่อจื่อ หยางจื่อ เม่งจื่อ จวงจื่อ ชุนจื่อ และฮั่นเฟยจื่อ ปรัชญาทั้ง ๔ สำนักเกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์โจว ซึ่งนักปรัชญาถือว่าเป็นสมัยทองแห่งปรัชญา ส่วนปรัชญาสำนักอื่นๆ ที่เกิดขึ้นภายหลัง ต่างก็อ้างปรัชญาในสมัยราชวงศ์โจวเป็นหลักด้วยกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นปรัชญาทั้ง ๔ สำนักจึงเป็นสายธารใหญ่ที่แตกตัวออกไปเป็นลำธารสาขาต่างๆ

ปรัชญาทั้ง ๔ สำนักถึงแม้จะขัดแย้งกัน แต่ในที่สุดก็ช่วยกันหล่อหลอมเป็นลักษณะปรัชญาจีนขึ้นมา นั่นก็คือเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี เน้นจริยศาสตร์มากกว่าสติปัญญา เน้นรูปธรรมมากกว่านามธรรม เน้นชาตินี้มากกว่าชาติหน้า เน้นการเป็นปรัชญามากกว่าเป็นศาสนา

ปรัชญาจีนทั้ง ๔ สำนัก ได้เจริญรุ่งเรืองตลอดมา จะตกต่ำบ้างก็บางครั้ง แต่ที่ต้องมาตกอับมากที่สุดก็ในรัชสมัยของพระเจ้าจินซีอ้วง เพราะพระองค์มีพระราชโองการให้เผาคัมภีร์และทำลายล้างนักปราชญ์ต่างๆ ดังกล่าวแล้ว แต่หลังจากนั้นแล้วปรัชญาบางสำนักก็เริ่มฟื้นตัวขึ้น โดยมาในรูปแบบเพราะผสมผสานกับปรัชญาต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ สำนักที่สำคัญก็มี สำนักเต๋าใหม่ และสำนักขงจื้อใหม่ โดยเฉพาะสำนักขงจื้อใหม่เจริญรุ่งเรืองมากในสมัยราชวงศ์ฮั่นเพราะรัฐคอยอุปถัมภ์ แต่ครั้นมาถึงสมัยราชวงศ์แมนจูเป็นต้นมาปรัชญาจีนทุกสำนักต้องประสบเคราะห์กรรมหนักตลอดมา เพราะจีนได้รับอารยธรรมตะวันตก เลื่อมในปรัชญาตะวันตก จึงทำให้มีนักวิจารณ์และนักกังขานิยมกันมาก พวกนี้จึงมุ่งแต่สนใจแยกแยะภาษาและวิจารณ์คำสอน ปรัชญา

จารีตประเพณีอื่นๆ ของจีนว่าไม่เหมาะสม ไม่เป็นวิทยาศาสตร์จึง
ทำให้จีนล้าหลัง ไม่เจริญก้าวหน้าดังชาติตะวันตก ดังนั้นปรัชญา
ต่างๆ ควรถูกทำลายเสีย โดยเฉพาะปรัชญาขงจื้ออยู่ในฐานะ
ลำบากที่สุด เพราะถูกถือว่าเป็นรากเหง้าแห่งศักดินาจึงถูกรณรงค์
ให้กำจัดออกไป

ประเทศจีนซึ่งได้ชื่อว่าเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลกแห่ง
หนึ่ง และได้อนุรักษ์อารยธรรมนั้นไว้ได้ตลอดมา ในขณะที่
ประเทศอื่นๆ ที่เคยเป็นแหล่งอารยธรรมของโลกต้องสูญเสีย
ตำแหน่งนี้หลายประเทศแล้ว แต่มาบัดนี้จีนกลับมาทำลาย
วัฒนธรรม และอารยธรรมที่ตนได้สะสมมานานแสนนานด้วย
ตัวเองเสียแล้วอย่างน่าเสียดาย

.....

<https://dsignsomething.com/2024/05/17/%>

การพัฒนาเมืองอย่างกระจาดกระจายไร้มาตรฐานปราศจากความ
เป็นมิตรย่อมส่งผลกระทบทางลบในทุกๆ ด้านโดยเฉพาะ
สิ่งแวดล้อมและการเป็นอยู่ของคนเมือง จนในที่สุดอาจนำไปสู่
การถดถอยทางวัฒนธรรมได้เลยทีเดียว งานวิจัยโดยมหาวิทยาลัย
ชิงหวาจากประเทศจีน (Tsinghua University) ตั้งประเด็นที่

น่าสนใจว่าการพัฒนาเมืองที่เร็วเกินไปโดยไม่มีการวางแผนอย่างรอบคอบอาจจะเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ทำลายดุลยภาพระหว่างการพัฒนาและอนุรักษ์ เกิดเป็นปรากฏการณ์ลูกโซ่ซึ่งนำไปสู่ความเสื่อมถอยทางอารยธรรมในที่สุด และให้คำตอบผ่านหลักปรัชญาจีนโบราณอย่างลัทธิขงจื๊อที่เน้นการใช้ชีวิตอย่างถ่อมตน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ รวมถึงความสำคัญของผู้มีอำนาจที่ยึดมั่นในหลักจริยธรรมว่ามีส่วนช่วยทำให้เมืองยั่งยืนได้อย่างไร

รูป 1 เมืองชวีฟู่ มณฑลซานตง บ้านเกิดของจื๊อปราชญ์คนสำคัญของประเทศจีน ในเมืองมีสถาปัตยกรรมโบราณที่สำคัญหลายแห่ง เช่น วัดขงจื๊อ สุสานขงจื๊อและจวน(บ้านขุนนาง)ตระกูลขง เนื้อเมืองสะท้อนหลักปรัชญาขงจื๊อซึ่งเป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนาเมืองสีเขียวที่ยั่งยืนได้เป็นอย่างดี ชมวิดีโอบรรยากาศเมืองชวีฟู่ได้ใน <https://www.youtube.com/watch?v=f5oZCnl9OR4>

ความเจริญรุ่งเรืองกับการล่มสลาย

ในงานสัมมนานานาชาติสู่การพัฒนาเมืองอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน True Smart and Green City? Conference จัดโดยมหาวิทยาลัยซุงคยุนกวางแห่งเกาหลีใต้ (SungKyunKwan

University, SKKU) ได้ตั้งคำถามสู่แนวคิดการพัฒนาเมืองอย่าง
ชาวนาและยั่งยืน หนึ่งในงานวิจัยส่งเข้าร่วมจากมหาวิทยาลัย
ชิงหวาของจีนได้ตั้งข้อสังเกตถึงการพัฒนาเมืองของอารยธรรมจีน
โบราณในที่ราบภาคกลาง เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับอารยธรรมใน
อาณาจักรใกล้เคียงเช่นวัฒนธรรมหงชานทางเหนือ วัฒนธรรมเหลี
ยงจูริมฝั่งแม่น้ำแยงซี หรือวัฒนธรรมซีเจียเหอที่มณฑลมณฑลหู
เป่ย์ พบว่าเมื่ออาณาจักรรุ่งเรืองถึงจุดหนึ่งความเจริญด้าน
วัฒนธรรมมักเสื่อมถอยลง ทั้งนี้ปัจจัยต่อการเสื่อมโทรมของสังคม
นี้เป็นสิ่งที่ซับซ้อนยากที่จะเจาะจงเพียงสาเหตุเดียวแต่หนึ่งใน
ปัจจัยสำคัญที่พบร่วมกัน คือการทำลายสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้าง
อย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการที่ฟุ่มเฟือย ขยายตัวของ
เมือง สิ่งก่อสร้างหรูหรา อนุสาวรีย์ทางศาสนา วังและสุสานขนาดใหญ่
สะท้อนความสำคัญของมนุษย์ว่าเป็นอันดับหนึ่งเหนือ
ธรรมชาติ

รูป SEQ รูป * ARABIC 3 ในปี 2013 ได้มีการจัดตั้งองค์การ
พันธมิตรระหว่างประเทศทางนิเวศวิทยาแบบขงจื๊อ (ICEA) โดย
มหาวิทยาลัยฮาวาร์ร่วมกับมหาวิทยาลัยปักกิ่ง เพื่อหาคำตอบสู่
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้หลักปรัชญาขงจื๊อ การแพร่หลาย

ของสถาบันขงจื้อในตะวันตกได้รับเสียงตอบรับทั้งด้านบวกและลบโดยเฉพาะจากทางการสหรัฐที่กล่าวหาว่าเป็นแผนการแทรกซึมโดยรัฐบาลจีน ภาพ:รูปปั้นขงจื้อในวัดขงจื้อ กรุงปักกิ่ง ถ่ายโดย Melinda van den Brink ภาพจาก https://www.flickr.com/photos/melinda_brink/2796306193/

หลักปรัชญาแห่งมนุษย์

ก่อนจะเล่าถึงความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาโบราณกับการพัฒนาเมืองอยากจะแนะนำประวัติลัทธิขงจื้อโดยสังเขปเสียก่อน ย้อนไปเมื่อช่วงห้าร้อยปีก่อนคริสตกาลในสมัยที่แผ่นดินจีนกำลังระส่ำระสายจนแยกออกเป็นก๊กเหล่าจากข้าราชการกังฉิน ปราชญ์ขงจื้อในวัยสามสิบปี (ชีว แซ่ซ่ง, 551-479 ปีก่อนคริสตกาล) ผู้ได้รับการนับหน้าถือตาและเคยดำรงตำแหน่งข้าหลวงยุติธรรมจึงได้ออกเดินทางไปเยือนรัฐต่างๆ เพื่อเผยแพร่หลักประเพณีอันเหมาะสมมุ่งสู่ความสุขสงบสุขของแผ่นดิน จนคำสอนของขงจื้อได้กลายเป็นแนวทางการใช้ชีวิตของชาวจีนในทุกชนชั้น จนกระทั่งศาสนาพุทธมหายานเข้าสู่แผ่นดินจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่นและผสมผสานกับหลักศาสนาเต๋าและขงจื้อกลายเป็น

สามหลักปรัชญาชาวจีนเรียกว่าซานเจี้ยว (三教) ในสมัย
ราชวงศ์หมิง

รูป SEQ รูป * ARABIC 2 จวนตระกูลขง (Kong Family
Mansion) เมืองชวีฟู่ ที่อยู่ของลูกหลานทางสายเลือดของขงจื๊อ
สร้างในสมัยราชวงศ์ซ่ง ช่วงปีค.ศ. 1377 ถ่ายโดย Xiquinho
Silva

ภาพจาก

www.flickr.com/photos/xiquinho/53688892106/

ลัทธิขงจื๊อให้ความสำคัญกับมนุษยนิยมหรือเชิดชูคุณค่าของ
มนุษย์ เรียนรู้ขัดเกลาตนเองมุ่งสู่ความสมบูรณ์ เชื่อว่าความสงบ
สุขของสังคมเกิดจากปัจเจกบุคคลโดยมีครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้น
ลัทธิขงจื๊อเน้นย้ำใน“ความสัมพันธ์ทั้งห้า” อันได้แก่ พ่อกับลูก
สามีกับภรรยา พี่กับน้อง เพื่อนกับเพื่อน ผู้ใหญ่กับผู้ nhỏ สรุปลงให้
ง่ายว่าส่งเสริมให้ใช้ชีวิตอย่างมีความรับผิดชอบต่อตนเองและ
สังคม นอกจากนี้ยังกล่าวถึงความกลมกลืนกันระหว่างมนุษย์กับ
ธรรมชาติว่า มนุษย์เป็นศูนย์กลางเชื่อมต่อระหว่างฟ้าและดิน
มนุษย์กลมกลืนกับธรรมชาติไม่สามารถแยกออกจากกันได้

สอดคล้องหลักปรัชญาจีน เทียนเหรินเหออี (ฟ้าคนเป็นหนึ่งใน
เดียวกัน) สะท้อนความตระหนักถึงจักรวาลและธรรมชาติรอบตัว
รูป SEQ รูป * ARABIC 4 ขงจื๊อเป็นบรรณาธิการหนังสือสำคัญ
ห้าเล่มแห่งประวัติศาสตร์จีนหรือ คัมภีร์ทั้งห้า “อูจิง” (Five
Classics) อันได้แก่ ตำราประวัติศาสตร์ “ซุจิง” (Book of
History) ตำราลำนํากวี “ซือจิง” (Book of Odes) ตำราแห่งการ
เปลี่ยนแปลง “อี้จิง” (Book of Changes) ตำราว่าด้วยพิธีกรรม
“หลี่จี้” (Book of Rites) และ พงศาวดารแห่งวสันต์สารทฤดู
(Spring and Autumn Annals) ภาพ:สวนจ้าวเจิ้ง หรือสวนขุนนาง
ผู้ถ่อมตน (Humble Administrator’s Garden) เมืองซูโจว ถ่าย
โดย Xiquinho Silva ภาพจาก
[https://www.flickr.com/photos/xiquinho/53682141941/
in/album-72177720316540729/](https://www.flickr.com/photos/xiquinho/53682141941/in/album-72177720316540729/)

สถาปัตยกรรมที่ถ่อมตัว

เรียกว่าเมืองที่ยั่งยืนเป็นผลพลอยได้จากหลักคุณธรรมในลัทธิ
ขงจื๊อก็คว่าได้ เนื่องจากหลักปรัชญาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์
ด้วยกันและมนุษย์กับธรรมชาติ หลักจริยธรรมที่ส่งเสริมการใช้
ชีวิตอย่างถ่อมตนกลายเป็นขนบธรรมเนียมครอบคลุมผู้คนในทุก

ชนชั้น ทั้งประชาชนและผู้มีอำนาจต่างต้องการสร้างอาคารที่ดู “ถ่อมตัว” ตามหลักสอนของขงจื้อ ในคัมภีร์ลัทธิขงจื้อชื่อ ปกิณก คดีหรือหลุนอวี่ (The Analects) กล่าวถึงพระเจ้าอวี่ (Yu the Great, 2194–2149 BC) ปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์เซี่ยว่าท่านทรง ใช้เวลามุ่งพัฒนาระบบชลประทานเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมมากกว่า จะสนพระทัยในความหรูหราของพระราชวัง บทความนี้กลายเป็น แบบอย่างให้ผู้ดำเนินรอยตามขงจื้อสร้าง “พระราชวังที่เจียมตัว” (Making the Palace Humble) เพื่อให้สอดคล้องกับคำสอนใน รุ่นต่อมา

ในประวัติศาสตร์จีนเมื่อมีการสร้างอาคารหรือพระราชวังใหญ่โต โอ้อำมักพบกับเสียงท้วงติงจากผู้นับถือลัทธิขงจื้อเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจดหมายเหตุซึ่งส่วนใหญ่บันทึกโดยปราชญ์ในลัทธิ ขงจื้อมักเขียนคำวิจารณ์การกระทำต่างๆของผู้มีอำนาจโดยอิง จากหลักลัทธิขงจื้อไปด้วย สิ่งนี้จึงกลายเป็นหนึ่งในเครื่องเตือนใจ ผู้ปกครองรุ่นต่อมา ธรรมเนียมเรื่องของการใช้ชีวิตอย่างถ่อมตัว ยังใช้กับคนทั่วไปและเหล่าขุนนางอย่างไม่เลือกปฏิบัตินำมาสู่การ พัฒนาเป็นมาตรฐานการก่อสร้างอาคารในราชวงศ์ถัง (Statues of Building and Repairs of Tang Dynasty, ค.ศ. 832) ซึ่ง

กำหนดแนวทางทั้งพื้นที่ ขนาดและความสูง รูปลักษณะและ องค์ประกอบอาคาร ถึงแม้มาตรฐานอาคารจะไม่ได้ครอบคลุมไปถึงการออกแบบภูมิทัศน์ แต่สวนจีนส่วนตัวที่หรูหราเกินไปก็มี สิทธิ์ที่จะโดนสาธารณะวิพากษ์วิจารณ์ได้ ตัวอย่างเช่น สวนของ หวังจื่อเซิน (Private Garden of Wang Shizhen) นักวิชาการ สมัยราชวงศ์หมิงที่ถูกประชาชนกดดันจนต้องเปิดให้เป็นพื้นที่ สาธารณะในที่สุด

รูป SEQ รูป * ARABIC 6 ภาพวาดสวนหวังจื่อเซิน นักวิชาการ สมัยราชวงศ์หมิง วาดโดย Qian Gu ปัจจุบันจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ ฑ์พระราชวังกู้กง ไทเป ภาพจาก https://www.researchgate.net/figure/Painting-of-Wangs-Garden-painted-by-Qian-Gu-qiangu-National-Palace-Museum-in-Taipei_fig2_300250318

บ้านและสวนเป็นหนึ่งเดียวกัน

เอกลักษณ์อย่างหนึ่งของสถาปัตยกรรมจีนซึ่งได้อิทธิพลจาก ปรัชญาความสัมพันธ์มนุษย์กับธรรมชาติคือ สถาปัตยกรรมมัก ประกอบด้วยกลุ่มอาคารโดยมีสวนและลานเป็นส่วนสำคัญที่ขาด ไม่ได้ กล่าวได้ว่าทั้งงานสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์หลอมรวมเป็น

ส่วนหนึ่งของมันและกัน การจะแยกพิจารณาเพียงอาคารหรือสวนเพียงอย่างเดียวนั้นทำได้ยากกว่าสถาปัตยกรรมฝั่งตะวันตก ความเอาใจใส่ต่อพื้นที่สีเขียวและสิ่งแวดล้อมโดยรอบไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ส่วนบุคคลหรืออาคารสาธารณะล้วนเป็นปัจจัยต่อเมืองที่ยั่งยืนทั้งสิ้น

รูป SEQ รูป * ARABIC 7 โมเดลสวนจั่วเจิ้ง หรือสวนขุนนางผู้ถ่อมตน (Humble Administrator's Garden) ในพิพิธภัณฑสถานเมืองซูโจว ถ่ายโดย Tim Sheerman-Chase ภาพจาก <https://www.flickr.com/photos/xiquinho/53682141941/in/album-72177720316540729/>

นอกจากนี้มาตรฐานการก่อสร้างอาคารจีน เช่นมาตรฐานการก่อสร้างอาคารราชวงศ์ถัง หรือหนึ่งในตำราก่อสร้างอาคารจีนที่รู้จักกันดีที่สุดอย่าง ตำราหยิงเซาฟาซีหรือมาตรฐานอาคารรัฐในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ นำระบบโมดูลช่วงเสามากำหนดฟังก์ชันอาคารได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งช่วยประหยัดเวลาและวัสดุ ก่อสร้าง อีกทั้งยังสร้างมาตรฐานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่ว่าจะเป็นอาคารรัฐหรืออาคารส่วนบุคคล นอกจากนี้ความสูงอาคารยังเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวด้วย มาตรฐานการก่อสร้างอาคาร

ราชวงศ์ถัง กล่าวว่าไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือเจ้าขุนมูลนายก็ห้ามสร้างอาคารหลายชั้นไม่ว่าอาคารนั้นจะเป็นอาคารรัฐหรือบ้านเรือนเพื่อไม่ให้แอบมองไปยังเรือนผู้อื่นได้ การกำหนดขนาดและความสูงยังช่วยให้แสงสว่างและลมแทรกเข้าสู่ทุกๆอาคาร เสริมสร้างภูมิอากาศระดับจุลภาค (Microclimate) ที่ดีอีกด้วย

รูป SEQ รูป * ARABIC 8 สวนกุหยี่ (Guyi Garden) สวนจีนดั้งเดิมที่ใหญ่ที่สุดของเมืองเซียงไฮ้ ถ่ายโดย Fayhoo ภาพจาก https://en.wikipedia.org/wiki/Guyi_Garden#/media/File:Guyiyuan.JPG

ทฤษฎีฮวงจุ้ยในผังเมือง

หลักปรัชญาของขงจื้อมีอิทธิพลมากกับแนวคิดฮวงจุ้ยเป็นอย่างมากเช่น ตำราแห่งการเปลี่ยนแปลงหรืออี้จิง (Book of Changes) ที่พูดถึงความกลมเกลียวระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ อาจจะไม่ค่อยถูกใจเหล่านักออกแบบยุคใหม่อย่างเราเท่าไรนักแต่ แก่นของฮวง(ลม)จุ้ย(น้ำ)คือการนำองค์ประกอบสภาพแวดล้อมมาเป็นปัจจัยในการออกแบบในทุกสเกลตั้งแต่อาคารหลังหนึ่งไปถึงระดับเมือง โดยเฉพาะตำแหน่งในการสร้างเมืองซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง ฮวงจุ้ยมีการพิจารณาถึงภูมิประเทศ ภูเขา แม่น้ำ ลม

คุณภาพดินและแหล่งน้ำ ทิศทางการวางผังเมือง สิ่งเหล่านี้ได้รับการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์แล้วว่าช่วยให้เมืองมีความสอดคล้องกับธรรมชาติมากขึ้น

รูป 9 ตำหนักต้าเฉิง หรือ พระวิหารมหาสมบูรณ (Hall of Great Ensemble) วัดขงจื้อ (Confucius Temple) เริ่มสร้างประมาณ 478 ปีก่อนคริสตกาลที่เมืองชวีฟู่บ้านเกิดขงจื้อ พระตำหนักหน้ากว้าง 9 ช่วงเสา ลึก 3 ช่วงเสา สูง 32 เมตร เสาหิน 28 ต้นตกแต่งด้วยมังกรแกะสลัก ถ่ายโดย Xiquinho Silva ภาพจาก <https://www.flickr.com/photos/xiquinho/53689362965/>

รูป 10 ผังวัดขงจื้อ เมืองชวีฟู่ ค.ศ.1912 จาก Perry-Castañeda Library Map Collection มหาวิทยาลัยเท็กซัส https://en.wikipedia.org/wiki/Qufu#/media/File:Confucius_temple_1912.jpg

เคลือบชาติไม่จำเป็นต้องปรับแต่ง หยกขาวไม่จำเป็นต้องขัดเงา มีคำกล่าวจากปราชญ์ในชัทธิขงจื้อว่า เคลือบสีชาติไม่จำเป็นต้องปรับแต่ง หยกขาวไม่จำเป็นต้องขัดเงา แปลว่าความงามจากธรรมชาตินั้นเพียงพอแล้ว ในแง่ของงานสถาปัตยกรรมเป็นการส่งเสริมสมดุลระหว่างองค์ประกอบตกแต่งกับพื้นผิวธรรมชาติ

ของวัสดุ และใช้ประโยชน์จากวัสดุธรรมชาติให้คุ้มค่าที่สุด เช่น อาคารที่สร้างจากไม้คุณภาพดีอย่างไม้หนานมู่และสนไซเปรสจะไม่นิยมทาสีทับเพื่อแสดงความงามจากเนื้อไม้โดยตรง ในสถาปัตยกรรมจีนดั้งเดิมการนำวัสดุอาคารเก่ามาใช้ซ้ำถือว่าเป็นวิถีปฏิบัติโดยทั่วไปอีกด้วย เช่น วัสดุปูพื้นในสวนจากเศษอิฐ กระเบื้องและหินของอาคารเดิมนำมาวางเรียงเป็นงานศิลปะ ลวดลายต่างๆ รูปหงส์หรือดอกไม้ นอกจากนี้ยังนิยมการใช้วัสดุพื้นถิ่นมาสร้างอาคารเช่นเปลือกหอยสำหรับเมืองที่ติดทะเล

รูป 11 ลวดลายทางเดินรูปตะกร้าดอกไม้ในสวนกุหยี เซี่ยงไฮ้ ประเทศจีน สร้างตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ.618-907) ถ่ายโดย Ti Gong ภาพจาก <https://www.shine.cn/feature/art-culture/1903261793/>

การสร้างสถาปัตยกรรมที่ถ่อมตนเปี่ยมด้วยความสอดคล้องระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ หลักคำสอนโบราณนำไปสู่มาตรฐานการควบคุมอาคารด้วยระบบที่ชาญฉลาด ปรัชญาด้านความงามส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิพากษ์อย่างเปิดเผยและผู้มีอำนาจที่ยึดมั่นในหลักศีลธรรมส่งเสริมความกลมเกลียวกันในสังคม การออกแบบที่

คำนึงถึงสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ กล่าวได้ว่าอิทธิพลจากหลักปรัชญาลัทธิขงจื้อส่งผลให้สถาปัตยกรรมเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้นสู่การพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน ซึ่งควรนำมาวิเคราะห์ศึกษาเพื่อปรับใช้ในบริบทปัจจุบันเช่นกัน

References

Alchemy, Q. M. (2017, August). ฟ้า คน ดิน. Retrieved from <https://medium.com/@QiMenAlchemy/tian-ren-di-aba89d25e551>

Liu, S., & Huang, X. (n.d.). An Old Concept Towards Green: The Confucian Impacts on Architecture and Urban Design in Traditional Chinese Society. True Smart & Green Urban Society. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/300250318_An_Old_Concept_Towards_Green_The_Confucian_Impacts_on_Architecture_and_Urban_Design_in_Traditional_Chinese_Society

Ren, F., Wang, J., & Lv, W. (2021, July). Confucian harmony and the idea of sustainable development in modern society. Retrieved from <https://www.redalyc.org/journal/3842/384272246003/html/>

จิรภาไพศาล, ว. (2023, June). ขงจื้อ ปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ในปวศ.จีน กับ ท่าทีอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์. ศิลปวัฒนธรรม. Retrieved from https://www.silpa-mag.com/history/article_39355

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (n.d.). จริยศาสตร์ของขงจื้อและ มหาตมะคานธี. Retrieved from [http://old-book.ru.ac.th/e-book/p/PY336\(50\)/PY336-11.pdf](http://old-book.ru.ac.th/e-book/p/PY336(50)/PY336-11.pdf)

อาภาภิรม, อ. (2020, December). ขงจื้อสอนอะไรเกี่ยวกับเรื่อง นิเวศวิทยา. มติชนสุดสัปดาห์. Retrieved from https://www.matichonweekly.com/column/article_381907#google_vignette

.....

